

وضعیت همکاری گروهی نویسندگان مقاله‌های تألیفی

مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران طی سال‌های 89-1381

رحمان معرفت⁽¹⁾، دکتر شاهرخ مکوند حسینی⁽²⁾، امیرحسین عبدالمجید⁽³⁾، صغری سلیمی⁽⁴⁾

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر بررسی وضعیت همکاری نویسندگان مقاله‌های مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران (IJPCP) طی سال‌های 89-1381 بود. **روش:** پژوهش حاضر به شیوه علم‌سنجی انجام شد. مقاله‌های علمی-پژوهشی منتشرشده در IJPCP طی سال‌های 89-1381، بررسی شد. داده‌های گردآوری‌شده در نرم‌افزار اکسل وارد شد. افزون بر آمار توصیفی، مانند دسته‌بندی داده‌ها، از توزیع فراوانی، درصد فراوانی و میانگین استفاده شد. **یافته‌ها:** یافته‌ها نشان داد میانگین ضریب همکاری گروهی نویسندگان مقاله‌های منتشرشده در IJPCP 0/61 بود. دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران و علوم پزشکی تهران به ترتیب با 236 و 167 مقاله بیشترین همکاری گروهی را در تدوین مقاله در IJPCP داشتند. **نتیجه‌گیری:** میزان همکاری گروهی میان نویسندگان IJPCP در سطح مناسبی قرار دارد. پیشنهاد می‌شود مدیران مجله وضعیت همکاری در انتشار مقاله‌های مجله را به صورت دوره‌ای بررسی و پایش کنند.

کلیدواژه: مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران؛ علم‌سنجی؛ مشارکت علمی؛ ضریب همکاری گروهی میان نویسندگان

[دریافت مقاله: 1390/10/11؛ پذیرش مقاله: 1391/3/30]

مقدمه

پژوهش‌های علم‌سنجی انجام‌شده در حوزه روانشناسی و روانپزشکی نشان‌گر توسعه روزافزون دانش روانشناسی و روانپزشکی در سطح جهان است. برخی پژوهشگران از رشد همکاری‌ها و مشارکت‌های علمی در آثار علمی در سطح بین‌المللی خبر داده‌اند (1). یافته‌های پژوهشی در زمینه اختلالات روانپزشکی، حاکی از رشد چشمگیر این پژوهش‌ها در ایران است (2). پدیده جهانی شدن و رشد فزاینده ارتباطات، متخصصان و پژوهشگران را به ارتباط بیشتر، «همکاری علمی» و «تألیف مشترک» سوق داده است. در دنیای امروز، یک فرد متخصص به ندرت می‌تواند به تنهایی تمام تخصص‌ها، مهارت‌ها، منابع و امکانات لازم را برای غلبه بر مشکلات پژوهشی داشته باشد (3). به دلیل مزایای بی‌شمار، همکاری علمی میان نویسندگان، پس از جنگ جهانی دوم

رشد تصاعدی یافت (4).

پژوهشی با هدف بررسی میزان همکاری علمی در مقاله‌های علم نجوم نشان داد تعداد نویسندگان در هر مقاله به طور متوسط 6/6 نفر و ضریب همکاری گروهی نویسندگان 0/49 است (5). در پژوهش دیگری، همکاری گروهی نویسندگان و پژوهشگران ایرانی (علوم پایه و بین‌رشته‌ای پزشکی) در شبکه مدلاین¹ برای هر مقاله به طور متوسط 3/4 نفر گزارش شد (6). هم‌چنین ضریب همکاری گروهی در نویسندگان مقاله‌های مجله دانش و تندرستی (7) و کومش (8) به ترتیب 0/7 و 0/6 برآورد شده است.

با توجه به مطالب بیان‌شده، هدف پژوهش حاضر بررسی میزان مشارکت نویسندگان مقاله‌های مجله علمی-پژوهشی روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران² (IJPCP)، در بازه زمانی 1381 تا 1389 بود. به بیان دیگر، در پژوهش حاضر،

(1) کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، مربی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه سمنان. سمنان، مهدی‌شهر، دربند، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه سمنان. دورنگار: 0232-3626888 (نویسنده مسئول) E-mail:rmarefat@semnan.ac.ir (2) دکترای روانشناسی بالینی، استادیار دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه سمنان؛ (3) کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، مجلس شورای اسلامی ایران، مرکز پژوهش‌ها؛ (4) دانشجوی علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه سمنان.

1- Med Line 2- Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology

پاسخ این پرسش‌ها جست‌وجو شده است: 1. میانگین تعداد نویسندگان در هر مقاله چند نفر است؟ 2. توزیع فراوانی نویسندگان مقاله‌ها بر حسب جنسیت کدام است؟ 3. پرکارترین مؤسسه‌ها و مراکز پژوهشی در تألیف مقاله‌های گروهی در مجله کدامند؟ 4. توزیع فراوانی همکاری گروهی میان نویسندگان در مقاله‌های تألیفی به تفکیک سال‌های مورد بررسی چقدر است؟ 5. ضریب همکاری گروهی میان نویسندگان در نگارش مقاله‌های تألیفی به تفکیک سال‌های مورد بررسی چگونه است؟

روش

پژوهش حاضر از نوع پیمایشی است و در آن از روش علم‌سنجی استفاده شده است. محاسبه ضریب همکاری گروهی میان نویسندگان با فرمول زیر انجام شد:

$$cc = 1 - \left\{ \sum_{j=1}^k \left(\frac{1}{j} \right) * \frac{F_j}{N} \right\}$$

نشانه‌های اختصاری فرمول بالا عبارت است از (9):
 F_j = تعداد مقاله‌های دارای j نویسنده؛ j = مقاله‌های دارای یک نویسنده، دو نویسنده، سه نویسنده و...؛ N = تعداد کل مقاله‌ها؛
 k = بیشترین تعداد نویسنده در یک مقاله.

افزون بر آمار توصیفی، مانند دسته‌بندی داده‌ها، از توزیع فراوانی، درصد فراوانی و میانگین استفاده شد. گفتنی است تنها مقاله‌های علمی - پژوهشی منتشرشده در مجله بررسی شد و سایر انواع منابع (مانند چکیده مقاله‌های کنگره‌ها و...) بررسی نشد.

یافته‌ها

بررسی نشان داد طی سال‌های 1381-89، در کل 393 مقاله در مجله چاپ شده است و 1261 نویسنده در انتشار این مقاله‌ها همکاری داشته‌اند. میانگین تعداد نویسندگان 3/21 نفر و بیشترین میانگین تعداد نویسندگان در هر مقاله مربوط به سال 1389 (3/89 نفر) بود (جدول 1).

از مجموع 1261 نویسنده همکاری طی سال‌های 1381-89، 424 نفر (33/62 درصد) زن و 837 نفر (66/38 درصد) مرد بودند (جدول 2).

نام مراکزی که در تدوین بیش از 20 مقاله طی سال‌های 1381-89 مشارکت داشته‌اند در جدول 3 آورده شده است.

گفتنی است با توجه به ادغام دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران و ایران در آبان سال 1389 و با توجه به این که هریک از این دو دانشگاه تا پیش از ادغام، سهم قابل توجهی در انتشار مقاله در IJPCP داشته‌اند، اطلاعات مرتبط با هریک به صورت مجزا آورده شد (جدول 3). یافته‌ها نشان داد متخصصان دانشگاه علوم پزشکی ایران، دانشگاه علوم پزشکی تهران و دانشگاه شیراز به ترتیب بیشترین سهم را در انتشار مقاله در IJPCP داشتند. هم‌چنین از مجموع 236 مقاله منتشرشده در IJPCP توسط پژوهشگران با وابستگی سازمانی دانشگاه علوم پزشکی ایران، تنها چهار مقاله به صورت انفرادی تدوین و بقیه به شکل گروهی منتشر شده‌اند.

یافته‌ها نشان داد 93 مقاله (23/66 درصد) از مجموع 393 مقاله، دست کم دارای چهار نویسنده بودند، که در مقایسه با مقاله‌های نگاشته شده به صورت انفرادی (10/18 درصد) سهم بسزایی را به خود اختصاص داده بود (جدول 4).

میانگین ضریب همکاری گروهی میان نویسندگان در مجموع این سال‌ها 0/61، و به تفکیک سال‌های 1381 تا 1389، به ترتیب، عبارت بود از: 0/56، 0/61، 0/60، 0/56، 0/61، 0/59، 0/64، 0/61 و 0/68.

جدول 1- توزیع مقاله‌های مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران (IJPCP) از نظر میانگین تعداد نویسندگان در هر مقاله بر حسب سال انتشار

سال	تعداد مقاله‌ها	تعداد نویسندگان	میانگین تعداد نویسندگان در هر مقاله
1381	41	115	2/8
1382	40	123	3/08
1383	38	113	2/97
1384	49	139	2/84
1385	53	168	3/17
1386	43	144	3/35
1387	50	179	3/58
1388	41	132	3/22
1389	38	148	3/89
جمع	393	1261	3/21

جدول 2- توزیع فراوانی نویسندگان مقاله‌های مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران (IJPCP) بر حسب جنسیت

	مرد		زن		جمع	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
1381	88	76/52	27	23/48	115	100
1382	79	64/23	44	35/77	123	100
1383	74	65/49	39	34/51	113	100
1384	94	67/63	45	32/37	139	100
1385	102	60/71	66	39/29	168	100
1386	98	68/06	46	31/94	144	100
1387	123	68/72	56	31/28	179	100
1388	80	60/61	52	39/39	132	100
1389	99	66/89	49	33/11	148	100
جمع	837	66/38	424	33/62	1261	100

جدول 3- توزیع فراوانی دانشگاه‌های دارای بیشترین همکاری گروهی در تدوین بیش از 20 مقاله در مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران (IJPCP) طی سال‌های 1381-89

نام دانشگاه‌ها	تعداد مقاله‌ها بر حسب تعداد نویسندگان					جمع
	یک نویسنده	دو نویسنده	سه نویسنده	چهار نویسنده	بیش از چهار نویسنده	
دانشگاه علوم پزشکی ایران	4	44	85	71	32	236
دانشگاه علوم پزشکی تهران	1	8	37	39	82	167
دانشگاه شیراز	6	12	20	8	8	54
دانشگاه علوم بهزیستی و توان بخشی تهران	2	4	2	28	15	51
دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی	0	6	8	27	8	49
دانشگاه تربیت مدرس	1	7	10	13	11	42
دانشگاه علوم پزشکی اصفهان	0	3	14	13	7	37
دانشگاه علوم پزشکی تبریز	0	3	10	13	10	36
دانشگاه اصفهان	0	4	13	9	9	35
دانشگاه علوم پزشکی کرمان	0	6	12	8	9	35
دانشگاه تهران	0	7	10	15	1	33
دانشگاه علوم پزشکی شیراز	1	6	13	6	4	30
دانشگاه شهید بهشتی	1	4	3	6	6	20

جدول 4- توزیع فراوانی همکاری گروهی میان نویسندگان مقاله‌های منتشرشده در مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران (IJPCP) طی سال‌های 89-1381

سال	یک نویسنده	دو نویسنده	سه نویسنده	چهار نویسنده	بیش از چهار نویسنده	جمع
1381	5	13	14	7	2	41
1382	2	12	13	11	2	40
1383	3	9	16	7	3	38
1384	7	13	15	11	3	49
1385	6	11	20	8	8	53
1386	7	7	9	10	10	43
1387	4	8	15	13	10	50
1388	4	11	9	11	6	41
1389	2	5	6	15	10	38
جمع	40	89	117	93	54	393
درصد	10/18	22/65	29/77	23/66	13/74	100

بحث

دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران و شیراز به ترتیب با 167 و 54 مقاله در رتبه‌های بعدی قرار داشتند.

در مورد تعیین وضعیت همکاری گروهی میان نویسندگان (پرسش چهارم)، یافته‌ها نشان داد برتری نسبی با مقاله‌های گروهی است، به طوری که از مجموع 393 مقاله منتشرشده در IJPCP، 40 مقاله (10/18 درصد) به صورت تک‌نویسنده نگارش یافته‌اند. هم‌چنین ضریب همکاری گروهی میان نویسندگان (پرسش پنجم) به طور متوسط برابر با 0/61 به دست آمد. این ضریب بر پایه ملاک‌های موجود (9) در سطح به نسبت خوبی قرار دارد. بیشترین میزان ضریب همکاری گروهی مربوط به سال 1389 است که عدد 0/68 را به خود اختصاص داد.

مسائلی مانند افزودن نام افراد در فهرست نویسندگان مقاله، بدون داشتن هرگونه مشارکت در پژوهش و تنها به دلایلی مانند دوستی، نسبت خانوادگی، رییس یا مقام بالاتر بودن و هم‌چنین مسائلی مانند اثرگذاری ترتیب نویسندگان مقاله‌ها و سایر مسائل موجود و مرتبط از این حیث، از محدودیت‌های علم‌سنجی به حساب می‌آید. بنابراین، به نظر می‌رسد پرداختن به موضوع اخلاق انتشار و توجه خاص به این حوزه توسط پژوهشگران در سطوح پایین و برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران علمی کشور در سطوح بالاتر بسیار ضرورت دارد.

در ارتباط با پرسش نخست پژوهش (میانگین تعداد نویسندگان در هر مقاله)، یافته‌ها نشان داد در 393 مقاله مورد بررسی 1261 نویسنده مشارکت داشته‌اند و میانگین تعداد نویسندگان در هر مقاله 3/21 نفر بود. متوسط تعداد نویسندگان در هر مقاله در بررسی‌های پیشین در حوزه‌های نجوم (5) و علوم پایه و میان‌رشته‌ای پزشکی (6) به ترتیب 6/6 و 3/4 نویسنده در هر مقاله بود. مقایسه این یافته‌ها نشان می‌دهد اگرچه متوسط تعداد نویسندگان در مقاله‌های IJPCP در حوزه روانپزشکی و روانشناسی نزدیک به حوزه علوم پایه و میان‌رشته‌ای پزشکی است، اما در مقایسه با حوزه نجوم در سطح پایین‌تری قرار دارد.

در مورد توزیع جنیست نویسندگان مقاله‌های منتشرشده در IJPCP (پرسش دوم)، یافته‌ها نشان داد از مجموع 1261 نویسنده، 66/38 درصد مرد و 33/62 درصد زن بودند. این یافته نشانگر آن است که اگرچه سهم مردان در نگارش مقالات این نشریه دو برابر زنان است، رشد حضور زنان در بازه زمانی ۹ ساله نیز چشمگیر بوده است.

در مورد پرکارترین دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی انتشاردهنده مقاله در IJPCP (پرسش سوم) یافته‌ها نشان داد دانشگاه علوم پزشکی ایران با 236 مقاله، پررنگ‌ترین وابستگی سازمانی را برای حضور در IJPCP داشته است و

- and scientometrics. 2004, 2-5 March. Central library, Indian institute of technology roorkee, India: 91-8.
5. Osareh F. Collaboration in astronomy knowledge production: A case study in science direct from 2000-2004. Proceedings of 10th international conference on scientometrics and informetrics. 2005, 24-28 July, Stockholm-Sweden.
 6. Osareh F, Marefat R. Collaboration of Iranian researchers in producing world science in Medline (Medicine and interdisciplinary fields). Rahyaft quarterly. 2005; 35: 39-44. [Persian]
 7. Marefat R, Saberi M, Abdulmajid AH, keshavarz H, Azodi M. Collaboration rate of authors in producing scientific papers in danesh and tandoorosti (knowledge & health) journal during 2007-2010. Proceedings of 3th national conference on scientometrics in medical fields, 2011, Babol University of Medical Sciences, Iran. [Persian]
 8. Marefat R, Saberi M, Abdulmajid AH, Zoodrang M. A Survey on collaboration rate of authors in producing scientific papers in Koomesh journal during 1999-2010. Koomesh Juornal. 2012; 13(3):279-85. [Persian]
 9. Farjpahlou AH. Collaborative coefficient: A single measure of the degree of collaboration in research. Journal of Information Processing and Management. 2007; 23(1-2):172-85. [Persian]

به نظر می‌رسد انتشار IJPCP به شکل نوین و در محیط اینترنت، در روند موفقیت مجله در جذب مقاله و انتشار به موقع آن تأثیرگذار بوده است و پایگاه مجله شاهدی بر این مدعاست. پیشنهاد می‌شود مدیران و دست‌اندرکاران IJPCP تلاش کنند وضعیت همکاری گروهی در انتشار مقاله‌ها را به صورت دوره‌ای بررسی و پایش کنند.

[بنا به اظهار نویسنده مسئول مقاله، حمایت مالی از پژوهش و تعارض منافع وجود نداشته است].

منابع

1. Kliegl R, Bates DM. International cooperation in psychology is on the rise. Scientometrics, 2011; 87: 149-58.
2. Farhoudian A, Rad Goodarzi R, Rahimi Movaghar A, Sharifi V, Mohammadi MR, Sahimi Izadian E, et al. Trend of researches in the field of psychiatric disorders in Iran. Iran J Psychiatry Clin Psychol. 2007; 12:4. [Persian]
3. Rahimi M, Fattahi R. Scientific collaboration and information production: A glance at common patterns and concepts of collaborative scientific productions. Faslname-ye Ketab. 2006; 18(3):235-48. [Persian]
4. Farajpahlou AH. Collaboration among library and information experts vs. scientist. Proceedings of international workshop on webometrics, informetrics

Original Article

A Survey on Collaboration Rate of Authors in Producing Scientific Papers in Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology During 2002-2010

Abstract

Objectives: The aim of this study was to determine collaboration among authors who published articles in the Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology during 2002-2010. **Method:** In a scientometric study, original articles published in the Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology during 2002-2010 were included. Obtained data were analyzed by Excel software and descriptive statistics (frequencies and means) were reported. **Results:** The collaboration coefficient was 0.61. Findings indicated that Iran University of Medical Sciences and Health Services (with 236 articles) and Tehran University of Medical Sciences and Health Services (with 167 articles) have had the most grouping published articles in the journal among other research institutes and scientific centers. **Conclusion:** Author's collaboration in the Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology is suitable. It seems that browsing author's collaboration coefficient in this journal periodically can improve it and is suggested.

Key words: *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology; scientometrics; collaboration rate; authors collaboration coefficient*

[Received: 1 January 2011; Accepted: 19 June 2012]

Rahman Marefat^{*}, Shahrokh Makvande Hoseini^a, Amirhosein Abdulmajid^b, Soghra Salimi^a

^{*} Corresponding author: Faculty of Psychology and Educational Science, Semnan University, Semnan, Iran, IR.

Fax: +98232-3626888

E-mail: rmarefat@semnan.ac.ir

^a Semnan University, Semnan, Iran; ^b Majlis Research Center (MRC), Tehran, Iran.

298

298